

Др Горан М. Максимовић

ЊЕГОШЕВО ДЈЕЛО
У ЊЕГОШЕВОМ ЗБОРНИКУ МАТИЦЕ СРПСКЕ

(*Њекошев зборник Мајнице српске*. Гл. и одг. уредник академик Александар Младеновић (број 1/2010) и академик Миро Вуксановић (бројеви 2/2014, 3/2018, 4/2020). Нови Сад: Матица српска, 2010–2020, ISSN 1821–4843)

У огледу су анализирани прилози посвећени истраживању књижевног дјела, владарске дјелатности и личности Петра II Петровића Његоша (1813–1851), који су објављени у четири броја *Њекошевог зборника Мајнице српске* (1/2010, 2/2014, 3/2018, 4/2020). Анализирани прилози су типолошки разврстани на теолошко–филозофске, историографске, књижевноисторијске, компаративне, историјско језичке, културолошке, лингвостилистичке и текстолошке огледе. При томе је показано да су представљени огледи отворили методолошки разнолике просторе истраживања који нам помажу да Његошево доба, дјело и личност сагледамо из савремене перспективе.

Кључне ријечи: теологија, философија, историја, књижевна историја, компаративистика, историја језика, лингвостилистика, културологија, текстологија.

1. Иницијатива за оснивање Његошевог одбора Матице српске покренута је 2005. године. Предлог су поднијели: академик Миро Вуксановић, академик Радомир В. Ивановић и проф. др Мило Ломпар. Матица српска је основала Његошев одбор 2006. године, а за председника је именован архиепископ цетињски и митрополит црногорско–приморски, преосвећени Амфилохије Радовић (1940–2020). Његошев одбор је у оквиру свог плана рада одлучио да сваке треће године приређује научни скуп посвећен Његошевом дјелу, те да покрене *Њекошев зборник Мајнице српске* са циљем да афирмише и објављује нова научна истраживања посвећена дјелу Петра II Петровића

Његоша (1813–1851). Први научни скуп организован је 2009. године, а први број *Његошевој зборника Матице српске* изашао је 1/2010. године. До данас су организована укупно четири научна скупа и објављена су укупно четири броја ове научне публикације: поред наведеног броја 1/2010. године, објављени су и број 2/2014, број 3/2018. и број 4/2020. Главни и одговорни уредник броја 1/2010. био је академик Александар Младеновић, од броја 2/2014. дјелатност главног уредника *Његошевој зборника Матице српске* преузео је академик Миро Вуксановић.

2. Први број *Његошевој зборника Матице српске* сачињен је од радова који су изговорени на првом научном скупу *Дело Пејтра II Пејтровића Његиша* у организацији Његошевог одбора Матице српске. Одржан је у Матици српској 20. и 21. марта 2009. године, а председник Одбора научног скупа био је академик Светозар Кољевић. У уводном дијелу *Његошевој зборника Матице српске* наштампана су уводна обраћања, најприје *Реч на њочейку* академика Мира Вуксановића, а затим и поздравна слова на отварању научног скупа: председника Матице српске, академика Чедомира Попова и Његовог преосвештенства, епископа бачког г. Иринеја. Након тога је уврштено деветнаест радова који су из различитих перспектива сагледали Његошево доба, дјело и личност, а које можемо посматрати кроз три скупине: културолошку, књижевноисторијску и историјско језичку. Прву скупину засновану на културолошком приступу чине огледи Матије Бећковића, Светозара Кољевића, Мира Вуксановића, Богољуба Шијаковића, Јована Стриковића и Саве Дамјанова. Другу скупину чине књижевноисторијске расправе Душана Иванића, Наде Милошевић Ђорђевић, Снежане Самарџије, Љиљане Пешикан Љуштановић, Младена Шукала, Владимира Осолника, Јована Делића, Горана Максимовића и Весне Вукићевић Јанковић. Трећу скупину чине историјско језичке расправе Александра Младеновића, Мата Пижурице, Бранислава Остојића и Драгане Мршевић Радовић.

На крају првог броја *Његошевој зборника Матице српске* штампани су различити прилози, документи, фотографије, који свједоче о оснивању Његошевог одбора Матице српске и одржавању првог научног скупа посвећеног Његошевом дјелу. На крају је штампан *In memoriam* академика Александра Младеновића (1930–2010), који је преминуо 6. априла 2010. године, а написао га је Мато Пижурица, као ученик и дугогодишњи сарадник академика Младеновића.

2.1. У уводној *Речи на њочейку*, академик Миро Вуксановић је указао на разлоге покретања *Његошевој зборника Матице српске* као једанаестог по реду научног зборника ове најстарије српске културне и научне институције, која је основана у Пешти 1826. године. Најважнији разлог је величина Његошевог дјела и личности, а други такође битан разлог садржан је у чињеници да је Његош успоставио чврсте везе са Матицом српском. Први приказ о Његошевој књизи *Пусишњак цейишњски* написао је Теодор Павловић

у *Лейхойису* 1834. године, а први Његошев прилог у *Лейхойису* објављен је 1837. године и представља оду испјевану у част српског пјесника и архимандрита Лукијана Мушицког. Већ наредне 1838. године, *Лейхойис* је из Сарајлијине *Пјеваније црногорске и херцеговачке* (1833), објавио Његошеву прозну алегорију *Сан на Божић*. Његош је постао члан Матице српске 1845. године, а Библиотека Матице српске посједује у свом фонду сва прва издања Његошевих дјела. Године 2004. Матица српска је примила легат Владимира Отовића у коме се налази „јединствена збирка књига, часописа, чланака и других ствари о Његошу“ (Вуксановић 2010: 7), захваљујући којима је постала јединствени извор за проучавање бројних аспеката Његошевог дјела. Уз све то, Матица српска је објавила више издања Његошевих дјела, а у Матичиним зборницима и публикацијама објављено је мноштво прилога о Његошу. Све су то, како наглашава Вуксановић, „били поводи да Матица српска оснује Његошев одбор са задатком да брине о систематском проучавању Његошевог дела“ (Вуксановић 2010: 8).

У поздравном слову академика Чедомира Попова, које је изговорено на отварању првог научног скупа, такође је указано на нераскидиве и драгоцјене везе владике црногорског Петра II Петровића Његоша и Матице српске. При томе је посебно наглашено да су се и „Матица српска и велики Владика, пустињак Цетињски, самим Божијим послањем вероватно, нашли на сцени историје српског народа у време када су му били најпотребнији, као водећа културна институција и као личност поете мислиоца која ће га надахнути најплеменитијим националним осећањима“ (Попов 2010: 9).

У поздравном слову преосвећеног владике бачког Иринеја Буловића, указано је на значај Његошове појаве, најизразитије послје светога Саве, а по „количини оспоравања“ можда и изнад светога Саве (Буловић 2010: 11). Док су Сави Немањићу оспоравани величина и значај, светост и историјска улога, у Његошевом случају отишло се још даље, па му је додатно оспораван и „национални идентитет“, као и „православни садржај“ теолошких, космолошких и антрополошких идеја које је износио у својим дјелима, а највише у спјеву *Луча микроkozма*. Буловић указује на репрезентативне примјере из *Горској вијенца*, *Лажној цара Шћейана Малој* и других дјела да би показао колико су та оспоравања неоснована. Осврнуо се и на погрешке у појединим расправама посвећеним Његошевом дјелу, попут запажене студије Исидоре Секулић, али и на свијетле примјере правилног читања и тумачења тог дјела, какво проналазимо у студији *Религија Његошева* владике Николаја Велимировића.

2.2. Културолошке студије посвећене Његошевом дјелу отвара оглед академика Матије Бећковића *Њеџоц наш савременик*. На основу драматизације *Горској вијенца* коју је Бећковић урадио у сарадњи са Бориславом Михајловићем Михизом, а коју је режирала Вида Огњеновић у Народном позоришту у Београду 1980. године, указано је на савременост овог најзначајнијег Његошевог дјела и одличан пријем код позоришне публике. Потом

је кроз бројне примјере из стихова, међу којима је нарочито упечатљиво значење стиховане Његошеве лозинке „Нека буде што бити не може“, указано на непосредну савремену актуелност овога писца и његовог дјела у посљедњим деценијама 20. и на почетку 21. вијека. У расправи академика Светозара Кољевића *О Његишевом хумору* указано је на бројне примјере комичног и смијеха у *Горском вијенцу* и *Лажном цару Шћејану Малом*. Показано је како се тај смијех остварује у различитим умјетничким видовима, од језичких смјехотворних формула, преко комичних заплета, до комичне карактеризације јунака. Упечатљиве су бројне ситуације у којима се појављују Вук Мићуновић и Вук Мандушић, хоца Брунчевић, војвода Драшко, баба вјештица и поп Мићо, игуман Стефан и Теодосије Мркојевић, у којима се смјехотворно подједнако остварује и за приказивање различитих „сцена ужаса“, културолошких разлика, али и препознавање разноликих животних ситуација. Смјехотворно у *Горском вијенцу* Кољевић доводи у везу са народном традицијом и смјеховном културом, док се *Лажни цар Шћејан Мали* више посматра у контексту политички интонираних комедија европске пародичне традиције, од хомеровског *Боја жаба и мицева*, као пародије *Илијаге*, па све до Поупове *Ојмице коврице* (1712). У расправи академика Мира Вуксановића *Крст Обрадов више Горе Црне* указано је на вишезначну симболику крста у *Горском вијенцу*. Између бројних примјера, посебно су издвојени стихови „Крст засија кâ на гори сунце// и сав народ на ноге устаде,// часноме се крсту поклонише“, које у облику сновидовне фантазије изговара сердар Обрад из Мартиновића. У расправи Богољуба Шијаковића разматран је методолошки приступ тумачењу питања христологије у филозофско–религијском спјеву *Луча микрокозма*, а затим је показано на бројним примјерима из овог истакнутог Његошевог дјела да је лик Христа „путовођа за тумачење неких од најважнијих идеја“ цјелокупног Његошевог дјела (Шијаковић 2010: 43). У расправи Јована Стриковића *Културолошко и архејистско у Његишевом дјелу* из перспективе лакановске психоанализе и на примјеру монолога владике Данила из *Горског вијенца* сагледана је савремена културолошка актуелност овога дјела. У расправи Саве Дамјанова на примјеру краћих пјесама и спјева *Луча микрокозма* указано је на значај Његошевог читалачког искуства и богате лектире за разумијевање његове пјесничке поетике. У том смислу Његош је сагледан као „poeta doctus“, који је поред усмене народне традиције, успоставио значајан „рецепцијски дослух“ и интензивна прожимања свога дјела са домаћом и страном класицистичком традицијом. Односи се то на Сарајлију и Мушицког из домаће, а на Гетеа, Милтона, Шилера, Бајрона, Игоа, Ламартина, Вјаземског и Державина, из европске традиције.

2.3. Књижевноисторијске расправе отвара оглед Душана Иванића *Дјело Пејтра II Пејировића Његиша у Прокрусировој йосијељи йериодизације*, у којем је указано на сложене аспекте периодизацијског одређења Његошевог дјела у књижевноисторијским расправама српске књижевности. Усмјера-

вајући пажњу на истакнуте синтезе Јована Скерлића, Миодрага Поповића, Јована Деретића и Драгише Живковића, указано је на преовлађујуће ставове да Његошево дјело упркос свим опирањима прецизним периодизацијама морамо посматрати на стилско–поетичкој граници између класицизма, предромантизма и романтизма. У расправи академика Наде Милошевић Ђорђевић *О неколиким њесмама у Његошевом „Огледалу српском“* анализиране су неке од карактеристичних народних пјесама сакупљених и објављених у Његошевом *Огледалу српском* (1845). При томе је посебна пажња усмјерена на оне пјесме које су поред несумњивог народног постанка имале и своје ауторе који су их испјевали по узору на народне стихове. Ради се о пјесмама *Бој на Марјиниће, Похара Жабљака, Појибџија Бећир–беја Бушатилије, Удар на Салковину*. Прва међу њима је према разумијевању сакупљача и тумача народног пјесништва углавном приписивана Петру II Петровићу Његошу, а за остале су изношене различите и непотпуне претпоставке. У детаљној упоредној анализи ових пјесама са бројним другим народним пјесмама посвећеним сродним догађајима, академик Нада Милошевић Ђорђевић закључује да се све четири пјесме о којима је било ријечи у овој раду „могу сматрати народним песмама“ (Милошевић–Ђорђевић 2010: 128). У расправи Снежане Самарџије *Историјски Његошевих варалица и фолклорна трајања*, указано је на различите односе између „епике, историје и филозофије“ у Његошевом дјелу, као и прожимања са народном поезијом и европском баштином. Дјелимично је указано и комичне аспекте дјела и пародично–иронијску перспективу у обликовању појединих Његошевих јунака у драмском спјеву *Лажни цар Шћепан Мали*, као и прозном дјелу *Жиције Мрђена Нестрејњиковића*. У расправи Љиљане Пешикан Љуштановић *Пошљедње вријеме у Горском вијенцу и српској народној њоезији*, анализирана је семантичка димензија синтагме „пошљедњег времена“ у Његошевом дјелу у поређењу са њеном употребом у народном пјесништву. У расправи Младена Шукала *Оквири српске књижевне историје: Његош и Андрић*, указано је на Андрићево читање и есејистичко разумијевање Његошевог дјела, са посебним усмјерењем на тематизацију косовског мита. У расправи Владимира Осолника *Словеначке новине о Његошу (1844–1852)*, представљено је пет новинских записа у Словенији у којима је у распону од 1844. до 1852. године писано о Његошевом дјелу, Црној Гори и Црногорцима. Представљен је и некролог који је објављен у *Новицама* 1852. године поводом преране Његошеве смрти. У расправи Јована Делића *Његош у виђењу Миодрага Павловића*, указано је на интересовања овог српског пјесника за Његошево дјело, подједнако из перспективе антологичара, пјесника и есејисте. Посебно је наглашена чињеница да је у Павловићевој *Анџолоији српској њеснишћива* (1964), Његош заступљен са четири лирска фрагмента из *Луче микрокозма*, као и три фрагмента из *Горског вијенца*. На крају огледа детаљно је анализирана Павловићева пјесма *Ловћен, Његошу* из збирке *Ходогарје* (1971), у којој је указано на изразито правилне формалне и сложене значењске аспекте, попут свјетлосне и симболике камена, које се снажно прожимају са Његошевим

пјесништвом. На основу тога Делић изводи закључак „да је Павловићева пјесма *Ловћен, Њеџу* много боља него што је сам Павловић о њој мислио“ (Делић 2010: 209). У огледу Горана Максимовића представљен је Његошев однос и сарадња са Матијом Баном сагледан из четири Банова мемоарска записа о сусретима са Његошем у раздобљу између 1848. и 1851. године. Посебно је указано на историјски контекст у којем су се одвијали ти сусрети, на њихов политички значај и на далекосежност посљедица по каснију судбину српског народа. У огледу Весне Вукићевић Јанковић *Њеџицеви Ћуишеви ка Лучи микрокозма* указано је на кратке пјесме Његошеве, са посебним освртом на пјесму *Мисао* (1844), као и генезу идеје на којој је утемељен филозофско–религијски спјев *Луча микрокозма* (1845).

2.4. Историјско језичке расправе о Његошевом дјелу отворене су огледом академика Александра Младеновића *Најомена о језику првој издања Њеџицевој* Лажног цара Шћепана Малог (1851). Указано је на низ неуједначених језичких особина које се појављују у овом Његошевом драмском спјеву. Младеновић их доводи у везу са постојањем два преписа, од којих је други урађен на Вуковој реформисаној ћирилици на којој је дјело одштампано 1851. године, а на којој није било написано 1847. године. У огледу Мата Пижурице *Најомене уз кријичко издање ЦАНУ* Луче микрокозма, Горског вијенца и Лажног цара Шћепана Малог, указано је на специфичне језичке особине и коментаре овога издања Његошевих најважнијих књига које су се појавиле у Подгорици (2004–2007), под уредништвом Бранка Поповића и уз приређивање академика Александра Младеновића и Мирона Флашара. У огледу Бранислава Остојића *Књижевни језик Пејтра II Пејровића Њеџица и Вуков модел књижевној језика* указано је на специфичан однос општекњижевног језичког слоја и дијалекатског језичког слоја у најзначајнијим Његошевим дјелима. Направљена су поређења са Сарајлијиним пјесничким језиком, као и са Вуковим дјелима, а посебно преводом *Новој завјешта* (1847), а затим је изведен закључак да је данашњи модел српског књижевног језика у „битној мјери одређен не само дјелатношћу Вука Карацића већ су му темељи ударени и Његошевим језичким обрасцем који је у пракси непоновљив“ (Остојић 2010: 101). У огледу Драгане Мршевић Радовић *Лав, гуска и њеџао* (поводом једној *Њеџицевој стици*), анализиран је Његошев стих „Зашто стрепи лаф од гуске, кажи?“ као својеврсна значењска загонетка која се и на језичком и на митолошком плану преко симболике „гуске“, у значењу варнице, искре, небеског огња, повезује са митским представама сунчевог рађања и „купања у праводама“ (Мршевић–Радовић 2010: 103).

3. Други број *Њеџицевој зборника Мајнице српске* објављен је 2014. године а настао је као *Сјоменица* поводом обиљежавања двјесто година од рођења Петра II Петровића Његоша. Сачињен је из укупно четрдесет четири огледа у којима су из есејистичке, историографске и књижевноисторијске, из филозофско–теолошке, из лингвостилистичке, историјско језичке и тексто-

лошке перспективе, из књижевно–компаративне и преводилачке перспективе, као и културолошке перспективе сагледани различити аспекти Његошевог дјела.

У првој и најобимнијој скупини која обухвата есејистичке, историографске и књижевноисторијске погледе на Његошево дјело, указујемо на радове Мира Вуксановића, Светозара Кољевића, Рајка Петрова Нога, Љубомира Зуковића, Бранка Летића, Зорана Лакића, Душана Иванића, Саве Дамјанова, Радослава Ераковића, Ивана Негришорца, Славка Гордића, Јована Делића, Милутина Мићовића, Ирене Арсић, Бориса Лазића, Предрага Палавестре, Жарка Ђуровића, Љиљане Пешикан Љуштановић и сл. У другој скупини, која је заснована на философско–теолошком приступу Његошевом дјелу, налазе се огледи митрополита Амфилохија Радовића, епископа Јоаникија Мићовића, Димитрија М. Калезића, Богољуба Шијаковића, Милана Радловића, Милоја М. Ракочевића, Стевана Кордића и сл. У трећој скупини, која је заснована на лингвостилистичкој, историјско језичкој и текстолошкој перспективи, налазе се огледи Слободана Реметића, Милоша Ковачевића, Веселина Матовића, Живка Брковића и сл. У четвртој скупини, која је заснована на компаративном и преводилачком приступу у сагледавању Његошевог дјела, издвајамо огледе Војислава Јелића, Томажа Евертовског, Најде Иванове, Хироши Јамасаки Вукелић, Владимира Осолника, Дејана Ђуричковића и сл. У петој скупини, која је заснована на културолошком приступу Његошевом дјелу, издвајамо огледе Часлава Д. Копривице, Владиславе Гордић Петковић, Драгана Симеуновића, Ненада Макуљевића, Бранке Радовић, Мирољуба Јевтића и сл.

3.1. Међу есејистичким, историографским и књижевноисторијским огледима о Његошевом дјелу указујемо на сљедеће расправе. У огледу академика Светозара Кољевића *О Његошевом надахнућу 'бесудном земљом'* указано је на Његошев пјеснички доживљај Црне Горе као „бесудне земље“. Издвајајући стихове попа Андрије из *Лажној цара Шћейана Малој* у којима је Његош најнепосредније препознао Црну Гору као „бесудну земљу“, као и бројне друге примјере из Његошевог дјела, преписке и владарских активности, Кољевић наглашава да је та пјесничка синтагма „била темељни уметнички изазов, полазна тачка његовог стваралаштва у којем је он, као и неки његови далеки сродници, Данте и Милтон, изразио своје личне драме, судбину и запажања као оноземалски доживљај природе људског живота“ (Кољевић 2014: 36). У огледу академика Мира Вуксановића *Његошева два века мука, на оба свейта*, предочена су бројна искушења кроз која је пролазио Његош као владар и пјесник, подједнако за свога живота, као и Његошево дјело и мисао након његовог упокојења. Један од најупечатљивијих примјера Његошевог живота на „оба свијета“ налази се у чињеници да је издање *Горској вијенца* на простору Црне Горе урађено тек 1913. године, на стогодишњицу његовог рођења. У огледу академика Рајка Петрова Нога *Може ли 'истираја иредака' наудићи Његошу*, пажња је усмјерена на „нова читања“

и кривотворења Његошевог дјела, која највише долазе управо из данашње Црне Горе. Иза тога стоји намјера да се кроз такав процес фалсификовања заправо одрекну Његоша и његовог дјела, јер им је он највећа препрека на путу расрбљавања овога простора. У огледу академика Љубомира Зуковића *Њеџош и Вук* указано је на Вукове везе са Црном Гором још од времена скупљања пренумераната за *Српски рјечник* (1818), а затим је анализирана драгоцјена сарадња Вука и Његоша која је датирала од њиховог првог сусрета у Бечу 1833. године, преко штампања књиге Вукових сакупљених народних пословица на Цетињу 1836. године, па све до Његошевог упокојења 1851. године. У огледу академика Бранка Летића „Ноћ скупља вијека“ у *конијекцију Њеџошеве поезије и његовике* указано је на поетске и значењске слојеве ове једине сачуване Његошеве љубавне пјесме који су најснажније исказани кроз антитезе свијетло и тамно, тијело и дух, чувство и мисао. У огледу Зорана Лакића *Њеџошев српски народ, Црна Гора и Црнојорци* из историографске перспективе је сагледано Његошево разумијевање *Српсџива* и *Црнојорсџива*, а затим је указано на савремене злоупотребе Његошевог дјела и покушаје поништавања или одрицања од Његошеве идеје *Српсџива*. У огледу Душана Иванића *Њеџошеви ауџојоеџички искази у оквирима српске џјесничке џтрадиџије* указано је на низ исказа у којима је Његош говорио о природи свога стваралачког поступка, а које је пронашао у стиховима појединих пјесама или спјегова, као и у појединим писмима. На основу свега тога показано је да се Његош „по неким елементима уклапа у ранију пјесничку традиџију (Соларић, Мушицки, народна пјесма), а по другима излази из ње“. На основу тога је закључено да је Његошево дјело прошло процес „напуштања класицистичких пјесничких реквизита и постепеног усвајања романтичарско–фолклорног круга“ (Иванић 2014: 159). У огледу Љиљане Пешикан Љуштановић *Пошљедње вријеме и косовско џредање код Сџарџа Рашка и у „Горском вијенџу“*, направљено је поређење између народног епског виђења, карактеристичног за поједине епске пјесме Вуковог пјевача Старџа Рашка, синтагме „пошљедњег времена“, тј. пропасти српских средњовековних држава, са тематизацијом тог предања у Његошевом *Горском вијенџу*, највише у шест пјесмама кола. У закључку је показано да постоје значајна прожимања у разумијевању тог феномена, поготово на етнографском плану, али да је Његош читаву идеју значајно обогатио поетским, естетским, значењским и идеолошким функцијама. У огледу Радослава Ераковића *Лик Саџане у Њеџошевој Лучи микрокозма и релиџијским еџовима српских џредромантичара*, указано је на до сада недовољно проучене тематско–мотивске везе овога дјела са религиозним еповима Константина Маринковића (1784–1844), Викентија Ракића (1750–1818) и Гаврила Ковачевића (1765–1832). Извршеном упоредном анализом дошло се до сазнања о бројним подударностима у обликовању лика Сатане, као и до закључка да су поменути српски предромантичари били „леgitимни зачетници поетско–епског жанра, који је у српској књижевности достигао свој врхунаџ управо са Његошевом *Лучом микрокозма*“ (Ераковић 2014: 235). У огледу Саве Дамјанова *Њеџош као џпријоџедач*,

филозофско–религијски спјев *Луча микрокозма* посматран је превасходно као дјело наративне структуре, на основу чега су у њему препозната умјетничка и жанровска својства романтичарског „романа у стиховима“. У огледу Ивана Негришорца *Рецејција Његошевој дела на сѣраницама Матициној* Летописа (1831–1852): прилози Теодора Павловића и Јована Суботића, указано је на снажне везе владике Његоша и његовог дјела са Матицом српском. Указано је најприје на забиљешку из 1831. године у којој је у *Лейојису* објављена вијест о смрти Петра I Петровића, као и избору младог Рада Петровића за његовог наслѣдника. Потом је 1834. објављен приказ Теодора Павловића о Његошевој пјесничкој књизи *Пустинњак цетински*, да би 1837. и 1838. године били објављени и први Његошеви текстови у *Лейојису*. Наглашено је и то да је Његош 1845. године постао члан Матице српске, да је 1847. године приложио као поклон Библиотеци Матице српске један примјерак *Луче микрокозма* и пет примјерака *Горској вијенца*. Након Његошеве смрти у октобру 1851. године, тадашњи уредник *Лейојиса* Јован Суботић одржао је у Бечу комеморативну бесједу, а затим је и објавио у *Лейојису* 1852. године. Посебно је наглашено да је у том Суботићевом тексту „први пут дата заокружена оцена о Његошу владару, владики и песнику, а тиме су постављени основи за развој Његошевог култа у српској књижевности и култури, као и култа Црне Горе као Српске Спарте“ (НЕГРИШОРАЦ 2014: 253). У огледу Бориса Лазића *Прилој разумевању развѣика ѿоимања светлосне мисли на ѿпримеру раној Његошевој ѿеснишћѣва (циклус ѿесама из Грлице за 1837. ѿодину)*, указано је на значај раних Његошевих рефлексивних пјесама: *Вјерни син ноћи ѿјева ѿохвалу мислима* и *Ода сунцу сѣјеваѿа у ноћи без мјесеца*, које су претходиле пјесми *Мисао* (1844) за формирање „светлосне симболике“ у каснијем спјеву *Луча микрокозма* (1845). У огледу Ирене Арсић *Пејтар II Пејтровић Његош и Ђорђе Николајевић: два лица српске дипломатије и државнишћѣва*, указано је на веома сложене односе између владике Његоша и дубровачког „мирског пароха“, каснијег митрополита дабробосанског, Ђорђа Николајевића (1807–1896). У суштини се радило о личностима потпуно различитог темперамента и различитих погледа на дипломатију и државништво, што је у појединим приликама изазивало и озбиљне посљедице по српску православну заједницу у Дубровнику. Упркос томе, а захваљујући прије свега значајној улози Димитрија Милаковића и Матије Бана, Његош и Николајевић су остварили обострано корисну и значајну сарадњу. У огледу Славка Гордића „Његошеви трагови у српском песништву двадесетог века“ указано је на значај који је Његошева пјесничка поетика остварила на креацију појединих савремених српских пјесника, а прије свега Васка Попе, Бранка Миљковића, Стевана Раичковића, Миодрага Павловића, Ивана В. Лалића, све до Љубомира Симовића, Матије Бећковића, Слободана Ракитића, Момира Војводића и др. У огледу Јована Делића *Матија Бећковић и Његош* указано је на снажне поетичке везе Бећковићевог са Његошевим пјесништвом. Показано је то кроз анализу појединих Бећковићевих есеја и бесједа, као и седам Бећковићевих пјесама о Његошу. При томе је указано и на запажено

истраживање Стевана Кордића који је одбранио докторску дисертацију *Њеџиош и Мајиција* кроз сагледавање дјела ове двојице писаца као „два супротна, али међусобно комплементарна опуса о *исџом* и да та два опуса заједнички граде *једно цело*“ (Делић 2014: 297).

3.2. Међу философско–теолошким расправа посвећеним Његошевом дјелу указујемо на сљедеће запажене текстове. У огледу преосвећеног митрополита Амфилохија Радовића *Христиоцентричносџ ирестиола свесвјеџија џо Њеџиош*у анализирани су наглашени христоцентрични аспекти Његошевог дјела, а кроз анализу Његошевог поимања појмова „Слово“, „Ријеч“ и „Логос“, указано је на „истовјетност са Логосом Јовановог јеванђеља“ (Радовић 2014: 11). Тиме је потврђена основна аналитичка теза за теолошко читање Његошевог дјела по којој „Слово“ представља стожер свеукупне пјесникове мисли, „његовог тајновиђења, његовог опита“, а као такво представља његово „пророчко виђење и његов увид у тајну Божију, у тајну престола Вишњег, у тајну свих свјетова, у тајну Божијег свесвјетија“ (Радовић 2014: 17). Важно је нагласити и то да је наведена расправа преосвећеног митрополита Амфилохија изговорена као бесједa 16. фебруара 2013. године на свечаној сједници Матице српске поводом њеног 187. рођендана, којом је обиљежен почетак прославе двјесто годишњице Његошевог рођења. У огледу преосвећеног епископа Јоаникија Мићовића *Царска џорфура* указано је на аутентичност Његошевог мистичног доживљаја свијета, тако да његова мистика и поетика не трпе површна и непотпуна појашњења и појмове. Усмјерене су на преносење доживљаја и духовних открића и као такве „служе се најдубљом символиком и терминима апофатичког богословља“. На крају расправе епископ Јоаникије закључује да „светодуховска знаковитост таинствене порфире, најмистичнијег Његошевог симбола Божије царствености, има основу у иконографији и у писаном предању источноправославне духовности“ (Мићовић 2014: 19). Указујемо и на оглед Димитрија Калезића *Пиџање хеџерококсије код Њеџиоша* у којем је посебна аналитичка пажња усмјерена на мање истичани феномен „стварања свијета“ у спјеву *Луца микрокозма*, који је остао у сјенци бројних тумачења феномена преегзистенције у овом дјелу. У огледу Милана Радуловића *Сџваралачки ирображаји срџских кулџурних образаца у Њеџиошевом ијеснишџиву*, кроз креативни аналитички спој културолошког и теолошког приступа Његошевом дјелу, указано је на чињеницу да се његова „поезија показује као велика културна синтеза класичних културних образаца и као духовна вертикала српске историје и народне егзистенције“ (Радуловић 2014: 147).

3.3. Међу лингвостилистичким, историјско језичким и текстолошким огледима, указујемо на сљедеће расправе. У огледу академика Слободана Реметића *Вук и Њеџиош на сџази боџаћења лексичкоџ фонда срџскоџ језика* показан је допринос Вука Караџића и Његоша „богаћењу лексичког потенцијала српског књижевног језика“ (Реметић 2014: 79). То се посебно односило на недовољност лексичког фонда народног језика приликом изражавања

апстрактних категорија неопходних за поезију, теологију и философију. У исцрпној анализи је показано да су и Вук и Његош тај проблем рјешавали на два плана: кроз адаптацију ријечи из словенских и других језика, као и кроз успјешно стварање кованица у духу српског језика. У огледу Милоша Ковачевића *Њеџошев однос према српском језику* размотрени су непосредни и посредни Његошеви ставови према српском језику. Најчешће су поетски обликовани у форми имплицитних или експлицитних исказа у лирским пјесмама или у филозофско–религијским и драмским спјевовима. При томе је посебна пажња усмјерена на оне језичке критеријуме које је Вук Караџић поставио у темеље стандардног српског језика. На основу тога је у закључку констатовано да је Његош „готово безрезервно био на путу Вукових рјешења о српском књижевном језику“ (Ковачевић 2014: 169). У огледу Веселина Матовића *Њеџош у црногорским уџбеницима за језик и књижевности* указано је на беспризорне облике фалсификовања и злоупотреба Његошевог дјела у новоцрногорским уџбеницима језика и књижевности са циљем негирања српског језика и српског идентитета на простору данашње црногорске државе. Захваљујући томе Његошево дјело је постало предмет политичких манипулација и „менталног инжењеринга“ тамо гдје је то „најмање допустиво – у школским уџбеницима“ (Матовић 2014: 529). У огледу Живка Брковића *Сугубина рукописа Горског вијенца* указано је на важне текстолошке аспекте овог најбољег Његошевог дјела, а затим је покушано одгонетнути шта се десило са његовим рукописом. Прије свега се то односи на проналажења одговора на два питања: „Чији је I део рукописа *Горској вијенца*?“ и „Где је II део рукописа *Горској вијенца*?“.

3.4. У оквиру компаративних читања Његошевог дјела указујемо на следеће расправе. У огледу Војислава Јелића *Њеџош и poeta doctus* указано је на реторичке и поетичке везе Његошевог дјела са антиком, а на основу Његошевог разумијевања појма „период“ указано је на његово разумијевање улоге учитеља, школе, књиге и образовања. У огледу Томажа Евертовског *Два њојледа на Вечни траг – доживљај Рима у сиваралацијиву Њеџоша и Мицкјевича*, кроз анализу једног доминантног пјесничког мотива, какав је био доживљај града Рима, указано је на блискости и разлике двојице пјесника, Његоша и Адама Мицкјевича. Предмет анализе су била писма, записи и књижевна дјела српског и пољског књижевника, као и свједочанства њихових савременика, у овом случају и сапутника, путописаца Љ. Ненадовића и А. Одињца. У огледу Најде Иванове *Проблем идентификације рецејтивних стипрајетива у ипратекстивалним комјонениама бујарских иревода Горској вијенца*, указано је на два превода овога дјела на бугарски језик, са посебним освртом на социокултурни контекст, који је значајно условио природу коментара и превода појединих стихова. У огледу Хироши Јамасаки Вукелић *О иревођењу Горског вијенца и Луче микрокозма на јайански*, указано је на специфичности превода овога дјела на језик народа који припада потпуно другој култури и другој породици језика, али који је захваљујући изразитом

труду и знању преводиоца Казуо Танаке, урађен на успјешан начин. У огледу Владимира Осолника *Ауџори српских, хрватских и словеначких историја књижевности о Њеџошевом* Горском вијенцу, указано је на облике рецепције овог најбољег Његошевог дјела у књижевноисторијским синтезама поменутих јужнословенских народа. У српској књижевности та истраживања су ишла све до Јована Суботића и Јована Ристића, из средине 19. вијека, а затим су преко Стојана Новаковића, Андре Гавриловића, Павла Поповића и Јована Скерлића, обухватила историје српске књижевности све до краја 20. вијека и истакнутих синтеза Миодрага Поповића и Јована Деретића. У хрватској књижевној историографији сагледани су помени Његошевог дјела од друге половине 19. вијека и студија Ивана Филиповића и Ђуре Шурмина, па све до књиге Мате Ујевића из 1932. године у којој је први пут хрватска књижевност посматрана одвојено од српске књижевности, па самим тим није обухватила поглед на Његоша као писца. Указано је и на кратку историју књижевности Словенаца, Хрвата и Срба словеначких аутора Ивана Прегеља и Францета Томшича, из 1938. године, у којој је *Горски вијенац* сагледан као „највише и најљепше“ дјело у српској књижевности (Осолник 2014: 486).

3.5. Међу културолошким студијама појављују се разнолика истраживања Његошевог дјела, као што је сагледавање политичких аспеката, у огледу Драгана Симеуновића, Његошевог доживљаја ислама и односа према конвертитству, у огледу Мирољуба Јевтића, као и значај Његошевог дјела за разумијевање и чување савременог српског идентитета, у огледу Часлава Д. Копривице.

Овом приликом посебно указујемо на текстове Бранке Радовић и Ненада Макуљевића. У огледу Ненада Макуљевића *Савременик, херој и светишћел: креирање Њеџошевог лика у визуелној култури* указано је на бројне и разноврсне сликарске портрете, дагеротипије и литографије Петра II Петровића Његоша. Издвојене су двије врсте Његошевих портрета: архијерејски и народни портрети. Најранији по времену настанка је Његошев архијерејски портрет из 1833. године који је урадио руски сликар Моргунов одмах након његовог рукоположења за епископа у храму Преображења Господњег у Петрограду. Други архијерејски портрет настао је у Трсту 1837. године а урадио га је словеначки сликар Јожеф Томинц. Најизразитији иконички портрет Његошев настао је у Темишвару, али „нису познати извори који би указивали на тачно време настанка, сликара и порекло овог портрета, што отежава разумевање његове првобитне функције“ (Макуљевић 2014: 513). Ликовна представа Његоша као народног владара такође је дала изузетне портрете. Посебно је издвојен изузетни рад Анастаса Јовановића, који је био први српски фотограф и литограф, а који је 1847. године у Бечу литографисао Његоша у народном одијелу. Исте године сличну Његошеву литографију у народном одијелу урадио је и бечки сликар Аугуст Принцхофер. У другом дијелу огледа указано је и на значајне споменике посвећене Његошу, који су

настајали након његове смрти, од друге половине 19. вијека, па све до наших дана. Прву идеју о подизању Његошевог „коњаничког споменика“ урадио је Анастас Боцарић у Задру 1899. године. Први јавни споменик посвећен Његошу подигао је Јован Дучић у Требињу 1934. године, а израдио га је Тома Росандић. Указано је и на значајне Његошеве скулптуре које је урадио Сретен Стојановић, најприје у Подгорици 1954. године, а након тога је на основу истог предлошка урађена и скулптура која је 1994. године постављена на плато испред Филозофског факултета у Београду. Његошева скулптура урађена по нацрту Сретена Стојановића постављена је 2013. године у и Андрићграду у Вишеграду. У огледу је указано и на израде Његошевих медаља и плакета, као и на све оне непријатне околности које су пратиле рушење Његошеве капеле на Цетињу и подизању маузолеја на основу пројекта Ивана Мештровића, у сарадњи са архитектом Харолдом Билинићем, 28. јула 1973. године.

У огледу Бранке Радовић *Нове композиције српских и црногорских аутора Његошу* указано је на музичке композиције и музичке интерпретације Његошевих пјесама. У истраживању које је иначе било дио докторске дисертације Бранке Радовић, објављене једним дијелом у књизи *Његош и музика* (2001), пронађено је, пописано и регистровано, а затим анализирано 50 пјесама написаних на Његошеве стихове и прозу од прве половине 19. вијека, док је Његош био жив, па све до 2014. године. Најстарија позната композиција је Огњановићева *Посвећиа њраку оца Србије*, издвојена је и музика Исидора Бајића из 1901. године која је била намијењена за представу *Горској вијенца* у Новом Саду, а међу најпознатијим из новијег времена су композиције које су радили Дејан Деспић и Жарко Мирковић, све до најновијих композиција Александра Перуновића, Нине Перовић, као и Татјане Прелевић и Марка Рогошића. У закључку је указано и на значајне умјетничке домете и жанровску разноврсност композиција посвећених Његошевом дјелу, али је исказан и критички став према наглашеној незаинтересованости државе за обиљежавање Његошевог јубилеја двјесто година од рођења, 2013. године.

3.6. На крају броја уврштена је преписка, коју су Матица српска и Његошев одбор Матице српске, упућивали различитим државним огранима Републике Србије и Републике Српске, као и институцијама САНУ, АНУРС, ЦАНУ, Синоду Српске православне цркве и другима, у настојању да се на адекватан начин обиљежи јубилеј *Двесџо година Његошевој рођења*. Одмах иза тога, као посебан документ, објављен је и *Извештај Матице српске поводом Прославе двесџогодишњице Његошевој рођења*.

4. Трећи број *Његошевој зборника Матице српске*, који је објављен 2018. године, окупио је и штампао саопштења која су изговорена на научном скупу *Књиге о Његошу*, одржаном у Новом Саду, 13. новембра 2017. године у организацији Његошевог одбора Матице српске. Основни циљ наведеног научног скупа састојао се у томе да поновно афирмише неке од најрепрезентативнијих

монографских студија и расправа које су битно допринијеле разумијевању и тумачењу Његошевог дјела и личности у распону дужем од стотину година: од појаве књиге Павла Поповића *О Горском вијенцу* (1900¹, 1923²), расправе Бранислава Петронијевића *Филозофија у Горском вијенцу* (1908), те књиге Николаја Велимировића *Религија Њеџеова* (1911), па све до три књиге Мила Ломпара: *Њеџош и модерна* (1998), *О ираичком њеснику* (2010) и *Њеџеово њесништво* (2010).

4.1. У уводном дијелу зборника објављена су поздравна обраћања преосвећеног владике Иринеја Буловића и председника Матице српске Драгана Станића, у којима је указано на неодвојивост српске културе и Његошеве личности и дјела. Преосвећени епископ Буловић осврнуо се на посебну драгоценост овога скупа зато што се као теме истраживања појављују „најтрајније књиге писане о Његошу“, које су створили „они најбољи и најдубљи“, попут светог владике Николаја Велимировића, Ива Андрића, Исидоре Секулић и Анице Савић Ребац (Буловић 2018: 9). У излагању Драгана Станића посебно је наглашена Његошева веза са Матицом српском и улога Матице у афирмисању и критичком вредновању Његошевог дјела. При томе је указано на чињеницу да је уредник *Лейџоиса* Теодор Павловић написао први критички текст о Његошу поводом објављивања његовог пјесничког првенца *Пустинџак џеџињски* (1834) и штампао га у 39 броју *Лейџоиса* крајем 1834. године. „Теодор Павловић је представљао најчвршћу спону Његоша и Матице српске“ (Станић 2018: 12), што се најбоље види у чињеници да је Његош постао сарадник у *Лейџоису* 1837. године када је објавио оду „Нелажниј знак памети праху народољупца“ поводом смрти Лукијана Мушицког (1777–1837), а касније је 1845. године постао члан Матице српске. Станић је указао и на чињеницу да је након Његошеве смрти 1851. године, Матица достојно ожалила рано преминулог пјесника, а посебно је издвојен некролог Јована Суботића који је као уредник објавио у *Лейџоису* 1852. године.

Уводник академика Мира Вуксановића, уредника *Њеџеовој зборника Матице српске*, под насловом *С Њеџеом боље знамо ко смо*, представља осврт на више актуелних питања које отвара Његошево дјело у нашем времену. Најприје на чињеницу да скуп означава јубилеј 170 година од објављивања *Горској вијенца*, као и подсећање на „велики значај 1847. за српску духовност, језик, књижевност и културу“ (Вуксановић 2018: 17). Затим на чињеницу да је од Његошевог упокојења 1851. године написано и објављено више од четири стотине посебних издања о дјелу овог великог ствараоца, рачунајући при томе и рјечнике, монографске публикације и бројне књиге, често штампане у више издања. Поред свега тога, Вуксановић указује и на чињеницу да Његош „још није изучен како заслужује“, те да је „кривотворен како не заслужује“, да је клеветан, извртан и изокретан, да му је поништаван српски идентитет, нарочито у посљедњих неколико година (Вуксановић 2018: 17). Наведени научни скуп и овај трећи број *Њеџеовој зборника Матице српске* представља и велико признање свима онима који су писали

о Његошевом дјелу, чије књиге представљају важне датуме у историји српске књижевности, те којима су постављени темељи „његошологије“. Међу тим ауторима посебно су издвојена имена: Ива Андрића, Павла Поповића, Милосава Бабовића, Николаја Велимировића, Алојза Шмауса, Миодрага Поповића, Јована Деретића, Милована Ћиласа, Мишела Обена, Бранислава Петронијевића, Анице Савић Ребац, Исидоре Секулић, Мирона Флашара, Слободана Томовића, Мила Ломпара и многих других. Упркос томе, Вуксановић наглашава да је још увијек „пред нама широко Његошево поље“ (Вуксановић 2018: 18), да је то већ показао десетогодишњи истраживачки рад Његошевог одбора Матице српске, а да ће у наредним деценијама тек доћи до изражаја и бити сасвим видљиви сви постављени и урађени послови.

У надахнутој „апотеози“ Матије Бећковића, насловљеној *Свети Пејтар II Пејтровић Њејош иустинјак цетињски*, указано је на чињеницу да је Његошев светитељски култ у српском народу несумњив, иако га црква није званично прогласила за светитеља. При томе се Бећковић посебно позива на Николаја Велимировића и његову гласовиту расправу *Религија Њејошева* (1911) у којој је изнијета тврдња да у српској историји нема личности која би се могла у погледу своје религиозности мјерити са Његошем, наглашавајући да је то био истински „Великомученик“. У даљим запажањима, Бећковић се осврће на бројне кратке пјесме Његошеве, посебно издвајајући пјесму „Црногорац к свемогућем Богу“, те магистрални филозофско–религијски спјев *Луча микроkozма*. Све то, уз многе друге појединости, по Бећковићевом мишљењу препоручује Његоша да га „прибројимо у Сабор светих“, чему би се обрадовали сви српски светитељи од Светог Саве и Светог Петра Цетињског, Светог Василија Острошког, до Светог Николаја Лелићког и Светог Јустина Ћелијског, те Светог Вукашина Клепачког (Бећковић 2018: 27).

4.2. Средишњи дио броја испуњава шеснаест „саопштења“ чији су аутори: Јован Делић, Радомир В. Ивановић, Микоња Кнежевић, Радојка Вукчевић, Горан М. Максимовић, Лидија Томић, Душко Н. Бабић, Борис Лазић, Илија Марић, Душко В. Певуља, Ненад Николић, Мило Ломпар, Иван Негришорац, Драго Перовић, Војислав П. Јелић и Љиљана Ж. Пешикан–Љуштановић. На крају броја објављена је „библиографија“ Слађане Субашић у којој је пописала *Књије о Њејошу (1851–2017), селективна библиографија*. Сасвим на крају зборника објављен је као „прилог“ у фототипском облику „Програм научног скупа *Књије о Њејошу*“.

Наглашавамо да су тумачења изабраних „књига о Његошу“ заснована на три групе радова. Прву групу чине текстови у којима су интерпретирани есејистички погледи српских писаца на Његошево дјело (Иво Андрић, Исидора Секулић, Милован Ћилас), другу групу текстови засновани на књижевноисторијским интерпретацијама Његошевог дјела (Павле Поповић, Миодраг Поповић, Јован Деретић, Милосав Бабовић, Мило Ломпар), трећу групу текстова чине расправе утемељене на странијој рецепцији и тумачењу компаративних студија о Његошевом дјелу (Алојз Шмаус, Мишел Обен,

Едвард Денис Гој, Мирон Флашар), а четврту групу текстови у којима су сагледане филозофско–теолошке расправе о Његошевом дјелу (Николај Велимировић, Бранислав Петронијевић, Аница Савић Ребац, Слободан Томовић).

4.3. Међу есејистичким текстовима о Његошу средишње мјесто заузима десет Андрићевих расправа. Посебно издвајамо два огледа: *Њећош као њраћични јунак косовске мисли* и *Вечна њрисуйћносћ Њећошева*. Оглед Јована Делића, који је до сада написао пет огледа о односу Андрића према Његошу, а који овом шестом приликом носи наслов *Иво Андрић о Њећошу*, представља „малу поетичку синтезу“ свих десет Андрићевих есеја из којих се читава висока мјера поштовања и оданости јединог нашег нобеловца према Његошевом дјелу и личности. У огледу Ивана Негришорца размотрене су књижевнотеоријске идеје које су уграђене у познату есејистичку студију Исидоре Секулић *Њећошу књића дубоке оданосћии* (1951). При томе су као посебно значајне издвојене мистично–религијске идеје о пјесниковој „свјетлосној природи“ (исихазам, таворска свјетлост), а затим и „теорија генија“ и „теорија хероја“, као и „теорија уживљавања и интуиције“. У Исидориној књизи о Његошу долазе до изражаја и добри митско–архетипски и културолошки увиди: од Вука Карацића и његовог разумијевања српске културе, преко Дучићевих митско–пјесничких слика, па све до Нортропа Фраја са којим је дијелила увјерења о блискости књижевности и мита. У огледу Лидије Томић анализиране су двије књиге Милована Ђиласа: *Лећенда о Њећошу* (1952) и *Њећош: њјесник, владар, владика* (1988). При томе је указано на чињеницу да је Ђиласова анализа најважнија три Његошева спјева: *Луче микрокозма* (1845), *Горској вијенца* (1847), *Лажној цара Шћейана Малој* (1851); резултат изврсне контемплације, али и веома промишљених историјских, друштвених и поетских сазнања.

4.4. У другој скупини огледа, који су обухватили књижевноисторијске интерпретације Његошевог дјела, академик Радомир В. Ивановић је анализирао допринос Милисав Бабовића развоју његошологије на примјеру двије његове књиге *Њећош и сљедбеници* (1993) и *Поећика Горској вијенца* (1997). Ненад Николић је анализирао студију Павла Поповића *О Горском вијенцу* (1900¹, 1923²), при чему је указао на чињеницу да је занемаривање метафизичке димензије овог Његошевог дјела довело до „раслојавања монографије“ и постојање наглашене неусаглашености појединих поглавља, као и одсуства адекватног закључка. Душко Певуља је анализирао књигу Миодрага Поповића *Боник цетћићски* (1984), при чему је указао на чињеницу да је анализа три различита облика поетског исказа (љубавног, космичког и херојског), била утемељена на добром познавању биографских и историјских чинилаца, генезе умјетничког сазријевања, те естетичко–филозофских претпоставки Његошевог дјела. Горан Максимовић је анализирао студију Јована Деретића *Комћозиција Горској вијенца* (1969), при чему је указано на особености Деретићевог књижевноисторијског метода у којем долази до креативне синтезе контекстуалног и текстуалног приступа. Уочљиво је то

у самом дефинисању појма композиције, преко истраживања генезе дјела и повезаности са другим текстовима, прије свега са *Лучом микроkozма*, до тумачења структуралних чинилаца (однос дијелова и цјелине, прозна саопштења аутора, дијалози, монолози, систем ликова и сл.), као и жанровске типологије дјела. У закључку је указано на потпуну оправданост главне Деретићеве истраживачке тезе да се умјетничка природа *Горској вијенца* не може тумачити „нормама традиционалне поетике“, већ на основу критеријума и норми изведених из оригиналне његошевске поетике и самог магистралног текста дјела. Душко Бабић је анализирао књигу Мила Ломпара *Њејошево њесништво* (2010), при чему је нагласио да је овом књигом Ломпар заокружио своје вишедеценијско бављење Његошевим дјелом, што се види у претходним књигама *Њејош и модерна* (1998) и *О истраживачком њеснику* (2010). Бабић наглашава да је у књизи *Њејошево њесништво* Ломпар обухватио скоро цјелокупан пјесников опус, а ослањајући се на идеју Лајбницевог монадологије (на коју су претходно указали Драган Недељковић и Јован Деретић), као сржне одреднице за разумијевање Његошевог односа човјека и космоса, изградио је свој „методолошки пандан“ који му је омогућио да прати „унутрашњи саморазвој Његошевог дела“ (Бабић 2018: 113).

4.5. Трећу скупину чине текстови посвећени страниј рецепцији и интерпретацији компаративних студија о Његошевом дјелу. Љиљана Пешикан Љуштановић представила је студије њемачког слависте Алојза Шмауса посвећене Његошевом дјелу, а писане у дужем раздобљу (1927–1964) и на крају обједињене у књизи *Студије о Њејошу* (2000). Ради се о студијама које су два најзначајнија Његошева спјева *Лучу микроkozма* и *Горски вијенац* вишеструко контекстуализовале у националној, али и европској и свјетској књижевности (Данте, Милтон и сл.). Борис Лазић у огледу посвећеном француском слависти Мишелу Обену, који је своја истраживања о Њејошу на крају објединио у књизи *Њејош и историја у њесниковом делу* (1989), указује на добре политичко–историјске, књижевноисторијске и компаративне увиде, који су овог аутора сврстали у ред најбољих тумача Његошевог дјела. Радојка Вукчевић је анализирала књигу *Сабља и њесна* (1995) британског слависте Едварда Дениса Гоја, која је српској јавности представљена заслугом академика Светозара Кољевића. У анализираној књизи посебна пажња била је усмјерена на читање *Горској вијенца*, али и кратких пјесама и других Његошевих текстова, у кључу англосаксонске „нове критике“. Вукчевићева након пажљиве анализе закључује да је британски слависта имао добар увид у српску рецепцију Његошевог дјела (П. Поповић, И. Секулић, М. Ћилас, М. Поповић, Ј. Деретић), да је препознао у *Горском вијенцу* умјетничку снагу која Његоша чини великим пјесником, те да је то довољан разлог да *Сабљу и њесну* оцијенимо као изузетан дипринос освјетљавању његошевске поетике из једног посебног читалачког угла. Војислав Јелић се позабавио интерпретацијом познате компаративне студије Мирона Флашара *Њејош и антика* (1997), при чему је посебно издвојио „мотив природе која се снабдева

оружјем“ (Јелић 2018: 273), што је Флашар довео у везу са бројним античким узорима, а посебно Анакреонтом и Цицероном.

4.6. Четврту скупину чине текстови посвећени интерпретацији филозофско–теолошких расправа о Његошском дјелу. Илија Марић анализирао је познату студију Бранислава Петронијевића *Филозофија у Горском вијенцу* (1908), при чему је указао на суштинска питања која су важна за разумевање Његошеве филозофије, како на пјеснички начин одговорити на филозофске идеје о постојању Бога, бесмртности душе, филозофији природе, песимизму и сл. Микоња Кнежевић је анализирао расправу Николаја Велимировића *Религија Њејошева* (1911), при чему је указао на изразиту субјективност и посебности теолошке херменеутике, те превасходни циљ Велимировића да понуди „слику душе Његошеве“ и да „оваплоти Његошеву душу у себи“ (Кнежевић 2018: 61). Анализирајући однос између историје идеја и тумачења Његошевог дјела, Мило Ломпар је представио расправе Анице Савић Ребац о Његошу. Посебно оне које су посвећене генези сјјева *Луча микрокозма*, као и односу мистицизма и еротског у пјесми *Ноћ скујља вијека*. При томе је Ломпар указао на „предности њеног разумевања Његошевих песничких слика у односу на друга тумачења песниковог дела“, али и на одређена ограничења која су била „условљена њеном методологијом и аутентичном духовном позицијом“ (Ломпар 2018: 181). Посебно су упоређени односи између гностицизма и хришћанства, као и укрштање структурално–типолошког са хронолошко–историјским методом, али је указано и на недостатке тог тумачења због „занемаривања присуства елемената спекулативне мистике“, као и неуказивање „на присуство култско–афективне мистике“ (Ломпар 2018: 189–190). У огледу Драга Перовића урађена је анализа расправа Слободана Томовића посвећених Његошевој *Лучи микрокозма*. При томе је посебно издвојена књига *Њејошева Луча* (1971), као и њој комплементарна књига *Њејошева филозофија њприроде* (1975), у којима је на продубљен начин сагледана панкосмичка етичка филозофија пјесникова. Перовић наглашава да је Томовић настојао да Његошево дјело „разумије у пречишћеној филозофској потенцији“, због чега је остављао у другом плану оно што је „пренесено као библијско и црквено учење и искуство“ (Перовић 2018: 271), те да је тек у каснијем дјелу *Христос – моја истина*, Томовић сагледао настанак *Луче микрокозма* као Његошево „озарење Божијом енергијом“.

4.7. Поглед на селективну библиографију књига о Његошу (1851–2017), коју је сачинила Слађана Субашић, упућује нас на бројне важне књиге, студије и расправе написане о Његошском дјелу. Многе од њих су анализиране, а неке су само поменуте у огледима који су уврштени у представљени трећи број *Њејошевој зборника Мајнице српске*, што нам само казује да је рецепција Његошевог дјела велика и жива дјелатност која нам отвара врата за организацију бројних нових научних скупова и издања посвећених овом аспекту истраживања Његошевог дјела. Само укратко помињемо неке од истраживача чије би књиге могле да завриједе поновна читања и тумачења

(Павел Аполонович Ровински, Милан Решетар, Љубомир Стојановић, Лазар Томановић, Лазо М. Костић, Димитрије Л. Машановић, Жарко Видовић, Живко Ђурковић, Димитрије Калезић, Амфилохије Радовић, Јован Стриковић и др.). Вриједило би у перспективи усмјерити пажњу и на текстолошки приступ и сагледати најважнија међу бројним издањима и коментарима Његошевих дјела. Утолико прије што је у новије вријеме Његошево дјело, како смо више пута нагласили, изложено бројним клеветатама, злоупотребама и читавањима, као и фалсификованим издањима која долазе из екстремистичких бошњачких кругова или из редова острашћених милогорских креатора политичког инжењеринга заснованог на промјени националне свијести српског народа на простору Црне Горе, Старе Херцеговине и Боке Которске.

5. Четврти број *Њеџошевој зборника Мајице српске* изашао је 2020. године, а окупио је поред уводне ријечи академика Мира Вуксановића *Њеџошев дан Мајице српске*, те два уводна текста академика Мира Вуксановића и академика Михаила Стевановића, укупно осам радова који су изложени као саопштења на научном скупу *Језик у Њеџошевим делима*, који је одржан у Матици српској, 14. новембра 2019. године. У основи се ради о расправама које су из четири перспективе сагледале језик Његошевог дјела: лексикографске, историјско језичке, дијалекатско–морфосинтаксичке и текстолошке. У прву скупину улази расправа академика Мира Вуксановића „Треба нам свака Његошева реч (За ново издање *Речника Њеџошева језика*)“, као и изнова прештампани предговор академика Михаила Стевановића за издање двотомног *Речника Њеџошева језика* из 1983. године *Сврха и начин израде овога дела*. Другу скупину чине огледи Јасмине Грковић–Мејдор, Александра Милановића, Исидоре Бјелаковић, Ане Пејановић и Мата Пижурице. Трећу скупину чине огледи Јелице Стојановић и Миодрага В. Јовановића. Четврту цјелину представља расправа Радмила Маројевића *Текстолошки аспекти проучавања Њеџошевих дјела (критичка, акценатска и основна издања)*. Као прилози на крају четвртог броја објављени су осврт Горана Максимовића посвећен издању трећег броја *Њеџошевој зборника Мајице српске* „Пред репрезентативним књигама написаним о Његошевом дјелу“, као и програм научног скупа *Језик у Њеџошевим делима*.

5.1. У уводној ријечи академика Мира Вуксановића наглашено је да се у двовјековном раду Матице српске главна пажња усмјерава на истраживање српског језика и књижевности, „без одвајања да ли је то било у предвуковском добу или по Вуковом мерилу“, а са основном намјером да „изучава развој, континуитет и природну целовитост српске културе, науке, просвећености и уметности, да мири традицију и савремено, указујући где је суштина националног и цивилизацијског, историјског и верског, духовног и митског, да доследно подсећа на Србе који су обележили епохе и стваралачке сусрете са другим народима“ (Вуксановић 2020: 7). У том контексту је сасвим

логично оснивање *Њећошевој одбора Матице српске*, а није случајно да се то десило исте оне године „када се Црна Гора издвојила из државне заједнице са Србијом“ и када се тако „почела одвајати и од Његоша“ (Вуксановић 2020: 7). Имајући у виду чврсте Његошеве везе са Матицом српском још од 1834. године, када је у *Лейхойсу* објављен приказ Теодора Павловића о Његошевој збирци *Пусџињак џејџињски*, а затим на каснији однос Матице српске према Његошевом књижевном дјелу након пјесниковог упокојења 1851. године, Вуксановић наглашава да „нема сигурнијег места за Његошев стих, реч и мисао“ него што је Матица српска (Вуксановић 2020: 7). У уводној рјечи је наглашено и то да је од 2019. године по први пут 14. новембра, на дан Његошевог рођења, приређен и „Његошев дан“ у Матици српској. Указано је и на усвојени предлог да Матица српска буде издавач другог, допуњеног и редигованог издања *Речника Њећошевој језика* из 1983. године, који је сачинио академик Михаило Стевановић (1903–1991). То је и главни разлог зашто је као један од два уводна текста у четвртом броју *Њећошевој зборника Матице српске* објављен Стевановићев предговор за прво издање поменутог рјечника.

5.2. У уводном тексту академика Мира Вуксановића *Треба нам свака Њећошева рјеч* управо је указано на значај рјечника, као најбољих и најпотребнијих књига за укупно „памћење народа и његових векова“ (Вуксановић 2020а: 11). У том контексту је указано на значај урађеног и објављеног *Рјечника Њећошевој језика* академика Михаила Стевановића, као што је указано и на потребу израде рјечника, као и критичких издања или поновних издања дјела истакнутих српских писаца. У помињаном и овдје прештампаном предговору академика Михаила Стевановића *Сврха и начин израде овога дела*, указано је на историју српске лексикографије, од Вуковог *Српској рјечника* (1818¹, 1852²), преко Даничићевих лексикографских подухвата у другој половини 19. вијека, па све до израде великог *Рјечника српскохрватској народној и књижевној језика* у реализацији Института за српскохрватски језик САНУ у другој половини 20. вијека. Стевановић је истакао огромно лексичко богатство језика Његошевог дјела, са напоменом да тај језик „није био само народни него богатији од народног“, те да је као такав ушао у „основно српског књижевног језика“ (Стевановић 2020: 17).

5.3. У историјско језичким огледима издвајамо расправу академика Јасмине Грковић Мејдор *Језик обичајној љрава у Њећошевим делима* у којој је издвојила и анализирала терминологију и „формуличне исказе“ обичајнога права у Његошевим дјелима. Издвајамо сљедеће примјере: вјера, дати, чинити, ухватити, држати, разрушити, сломити, разбити вјеру, мир, свето, вражда, суд, дуг, наказа, наказати, умир. При томе је показано да се у већини случајева ради о терминима и формулама наслијеђеним из старосрпског и праславенског обичајног права, са ријетким „дијалекатским иновацијама“. У закључку истраживања је наглашено да се сагледавање овог „лексичкој слоја у дијахроној и општесловенској перспективи“, показало као неопходан

пут у „дефинисању лексичких (српских, црквенословенских, руских) и семантичких (предхришћанских, хришћанских) слојева у Његошевим делима“ (Грковић-Мелдор 2020: 45). У огледу Александра Милановића *Њеџиш и славеносрпска традиција* указано је на улогу славеносрбизама (лексичких хибрида), неологизама (кованица) и славенизама у Његошевом дјелу, у садејству са лексиком народних говора. Указано је и на значај Његошевог језика за разумијевање односа књижевнојезичког и културног центра и периферије, као и „утицај Његошевог језичког израза на друге писце доситејевске славеносрпске епохе“ (Милановић 2020: 91). Сродан феномен само на корпусу Његошеве преписке истражен је у огледу Исидоре Бјелаковић, *Елементи славеносрпског у језику Њеџишевих писама*. Ради се о писмима која су настала између 1830. и 1841. године (а тумачена су према издању Душана Вуксана из 1940. године), а у којима је из социолингвистичке перспективе посебно анализирана „социјална стратификација учесника у преписци“, те издвајање средњовјековних и модерних форми преписке (Бјелаковић 2020: 103). У огледу Ане Пејановић *Њеџишев идиолект са асџектима фразеологије* сагледане су особине Његошевог језика кроз однос његове фразеологије према фолклорној и народној фразеологији, а затим је указано на „прецедентни карактер Његошеве фразеологије“, на њен однос према разумијевању етнокултурне слике свијета. При томе је сагледана Његошева фразеологија из перспективе транслатологије, као и сагледавање те фразеологије као „грађе за израду првог фразеолошког рјечника писаца код нас“ (Пејановић 2020: 127).

5.4. Дијалекатски и морфосинтаксички приступ језику Његошевог дјела заступљен је у огледима Јелице Стојановић *Ујојреба конструкције к+дјатив у Њеџишевом дјелу* и Миодрага В. Јовановића *Неке морфолошке и синтаксичке особине Горског вијенца у поређењу са сјароцрногорским говорима*. Јелица Стојановић је истраживала функцију конструкције к+дјатив тако што је посматрала стање у праславенском језику, као и у дијалектима, а онда их упоредила са стањем код Његоша. Истражена грађа је показала да је конструкција к+дјатив у Његошевом дјелу била веома фреквентна и да се нарочито користила „уз глаголе кретања“, а потом и као „допуна различитим врстама ријечи“ (Стојановић 2020: 57). У огледу Миодрага Јовановића урађено је поређење Њеџишевих језичких карактеристика, као што су глаголске реакције и употреба инфинитива и конструкције да+презент, са циљем да се сагледа блискост Његошевог језика са „мјесним цетињско–његушким говорним типом“, као и са „Вуковим и Даничићевим моделом српског књижевног језика“ (Јовановић 2020: 171).

5.5. Посебну цјелину у четвртом броју *Њеџишевог зборника Мајнице српске* представља расправа Радмила Маројевића *Текстолошки асџекти проучавања Њеџишевих дјела (кријичка, акценатска и основна издања)*, која је заснована на непосредном приређивачком искуству приликом штампања појединих Њеџишевих дјела. У огледу је указано на особине „критичког“, „акценатског“ и „основног издања“ Њеџишевих дјела, а затим је на примјеру

свог издања Његошеве епске трилогије (*Луча микрокозма, Горски вијенац, Лажни цар Шћепан Мали*), као и пјесама из *Биљезнице*, те издања једине Његошеве сачуване љубавне пјесме пјесме *Ноћ скуљља вијека*, показана сва сложеност текстолошког приступа Његошевом дјелу. Односи се то прије свега на одабир адекватног корпуса текстова за критичко издање, на проблеме акценатског издања, као и на могуће приступе основном издању Његошевих дјела које би било усмјерено према најширој читалачкој публици. У посебном сегменту огледа, под насловом *Текстологија*, Маројевић је указао на главне карактеристике сва четири тома свог критичког издања Његошевих дјела, са посебним освртом на „проблеме ономастичке реконструкције“ (антропонима и топонима), „проблеме семантичке реконструкције“ (граматика, лексика, фразеологија), „проблеме фонетско–фонолошке реконструкције“ (сугласници, рефлекс јата), као и „проблеме реконструкције текста“ на плану његове изворности и аутентичности (МАРОЈЕВИЋ 2020: 81–86).

6. На крају приказа можемо закључити да су четири објављена броја *Његошевој зборника Мајнице српске* донијела један потпуно нов замах читању и тумачењу Његошевог дјела, те да су у њима на репрезентативан начин представљени различити аспекти тог дјела. Указано је на културолошке и компаративне аспекте дјела, на књижевноисторијске студије, историјско језичке аспекте, лексичке особености и потребу сталних лексикографских истраживања, текстолошке проблеме и начине приређивања, као и на рецепцију Његошевог дјела кроз сагледавање најважнијих студија које су написане о дјелу и пјесниковој личности код нас и у славистичким круговима у иностранству. Захваљујући свему томе представљени бројеви *Његошевој зборника Мајнице српске* отворили су разнолике и драгоцјене просторе истраживања који ће нам помоћи да још боље упознамо Његошево доба, дјело и личност. Упутиће нас да Његоша и његово вријеме адекватним знањем представимо савременим генерацијама читалаца, а самим тим и да га одбранимо од незнања, као и од могућих злонамјерних читања, фалсификата и тренутних ускогрудих политичких идеологија и злоупотреба.

ЦИТИРАНА ЛИТЕРАТУРА

- БАБИЋ, Душко Н. Песник метафизичког понора – Поводом књиге Мила Ломпара *Његошево јесницитво. Његошев зборник Мајнице српске*. 3. Нови Сад, 2018, 111–128.
- БЕЉКОВИЋ, Матија. Свети Петар II Петровић Његош пустињац цетињски. *Његошев зборник Мајнице српске*. 3. Нови Сад, 2018, 23–30.
- БЈЕЛАКОВИЋ, Исидора. Елементи славеносрпског у језику Његошевих писама. *Његошев зборник Мајнице српске*. 4. Нови Сад, 2020, 103–126.
- БУЛОВИЋ, преосвећени епископ Иринеј. Поздравна реч Његовог преосвештенства епископа бачког г. Иринеја. *Његошев зборник Мајнице српске*. 1. Нови Сад, 2010, 11–14.

- Буловић, преосвећени епископ Иринеј (Буловић). За Његоша. *Њећоцев зборник Мајице српске*. 3. Нови Сад, 2018, 9–10.
- Вуксановић, Миро. Реч на почетку. *Њећоцев зборник Мајице српске*. 1. Нови Сад, 2010, 7–8.
- Вуксановић, Миро. С Његошем боље знамо. *Њећоцев зборник Мајице српске*. 3. Нови Сад, 2018, 17–22.
- Вуксановић, Миро. Његошев дан у Матици српској. *Њећоцев зборник Мајице српске*. 4. Нови Сад, 2020, 7–10.
- Вуксановић, Миро. Треба нам свака Његошева реч (За ново издање *Речника Њећоцева језика*). *Њећоцев зборник Мајице српске*. 4, Нови Сад, 2020а, 11–14.
- Грковић-Мелџор, Јасмина. Језик обичајног права у Његошевим делима. *Њећоцев зборник Мајице српске*. 4. Нови Сад, 2020, 45–56.
- Делић, Јован. Његош у виђењу Миодрага Павловића. *Њећоцев зборник Мајице српске*. 1. Нови Сад. 2010, 193–210.
- Делић, Јован. Матија Бећковић и Његош. *Њећоцев зборник Мајице српске*. 2. Нови Сад, 2014, 297–320.
- Ераковић, Радослав. Лик Сатане у Његошевој *Лучи микроkozма* и религиозним еповима српског предромантизма. *Њећоцев зборник Мајице српске*. 2. Нови Сад, 2014, 235–244.
- Иванић, Душан. Његошеви аутопоетички искази у оквирима српске пјесничке традиције. *Њећоцев зборник Мајице српске*. 2. Нови Сад, 2014, 159–168.
- Јелић, Војислав П. Све природа снабдјева оружјем. *Њећоцев зборник Мајице српске*. 3. Нови Сад, 2018, 273–280.
- Јовановић, Миодраг В. Неке морфолошке и синтаксичке особине *Горској вијенца* у поређењу са староцрногорским говорима. *Њећоцев зборник Мајице српске*. 4. Нови Сад, 2020, 171–188.
- Ковачевић, Милош. Његошев однос према српском језику. *Њећоцев зборник Мајице српске*. 2. Нови Сад, 2014, 169–180.
- Кољевић, Светозар. О Његошевом надахнућу *бесудном земљом*, *Њећоцев зборник Мајице српске*, број 2, Нови Сад, 2014, 35–50.
- Кнежевић, Микоња. Религија Његошева: скица за једну студију о религиозном промишљању Његошевог пјесништва владике Николаја Велимировића. *Њећоцев зборник Мајице српске*. 3. Нови Сад, 2018, 59–76.
- Ломпар, Мило. Аница Савић Ребац о Његошу. *Њећоцев зборник Мајице српске*. 3. Нови Сад, 2018, 181–194.
- Макуљевић, Ненад. Савременик, херој и светитељ: креирање Његошевог лика у визуелној култури. *Њећоцев зборник Мајице српске*. 2. Нови Сад, 2014, 511–528.
- Маројевић, Радмило. Текстолошки аспекти проучавања Његошевих дјела (критичка, акценатска и основна издања). *Њећоцев зборник Мајице српске*. 4. Нови Сад, 2020, 69–90.
- Матовић, Веселин. Његош у црногорским уџбеницима за језик и књижевност. *Њећоцев зборник Мајице српске*. 2. Нови Сад, 2014, 529–540.

- Милошевић-Ђорђевић, Нада. О неколиким песмама у Његошевом *Огледалу српском*. *Њеџошев зборник Мајице српске*. 1. Нови Сад, 2010, 113–130.
- Милановић, Александар. Његош и славеносрпска традиција. *Њеџошев зборник Мајице српске*. 4. Нови Сад, 2020, 91–102.
- Мићовић, преосвећени епископ Јоаникије. Царска порфира. *Њеџошев зборник Мајице српске*. 2. Нови Сад, 2014, 19–28.
- Мршевић Радовић, Драгана. Лав, гуска и петао (поводом једног Његошевог стиха). *Њеџошев зборник Мајице српске*. 1. Нови Сад, 2010, 103–112.
- Негришорац, Иван. Рецепција Његошевог дела на страницама Матициног *Летописа* (1831–1852): прилози Теодора Павловића и Јована Суботића. *Њеџошев зборник Мајице српске*. 2. Нови Сад, 2014, 253–280.
- Осолник, Владимир. Аутори српских, хрватских и словеначких историја књижевности о Његошевом *Горском вијенцу*. *Њеџошев зборник Мајице српске*. 2. Нови Сад, 2014, 477–488.
- Остојић, Бранислав. Књижевни језик Петра II Петровића Његоша и Вуков модел књижевног језика. *Њеџошев зборник Мајице српске*. 1. Нови Сад, 2010, 95–102.
- Пелановић, Ана. Његошев идиолект са аспекта фразеологије. *Њеџошев зборник Мајице српске*. 4. Нови Сад, 2020, 127–160.
- Перовић, Драго. О *Њеџошевој Лучи* Слободана Томовића. *Њеџошев зборник Мајице српске*. 3. Нови Сад, 2018, 257–272.
- Попов, Чедомир. Поздравна реч председника Матице српске академика Чедомира Попова. *Њеџошев зборник Мајице српске*. 1. Нови Сад, 2010, 9–10.
- Радовић, преосвећени митрополит Амфилохије. Христоцентричност Престола све-свјетија по Његошу. *Њеџошев зборник Мајице српске*. 2. Нови Сад, 2014, 11–18.
- Радуловић, Милан. Стваралачки преображаји српских културних образаца у Његошевом пјесништву. *Њеџошев зборник Мајице српске*. 2. Нови Сад, 2014, 147–158.
- Реметић, Слободан. Вук и Његош на стази богаћења лексичког фонда српског језика. *Њеџошев зборник Мајице српске*. 2. Нови Сад, 2014, 79–88.
- Станић, Драган. Његош и српска култура не могу се одвојити. *Њеџошев зборник Мајице српске*. 3. Нови Сад, 2018, 11–16.
- Стевановић, Михаило. Сврха и начин израде овога дела (Предговор двотомном *Речнику Њеџошева дела*, 1983). *Њеџошев зборник Мајице српске*. 4. Нови Сад, 2020, 15–43.
- Стојановић, Јелица. Употреба конструкције к + датив у Његошевом дјелу. *Њеџошев зборник Мајице српске*. 4. Нови Сад, 2020, 57–68.
- Шијаковић, Богољуб. Христос у Његошевом дјелу. *Њеџошев зборник Мајице српске*. 1. Нови Сад, 2010, 43–48.

Goran M. Maksimović

NJEGOŠ'S WORK IN NJEGOŠ'S JOURNAL OF MATICA SRPSKA

Summary

The review was analyzed the contributions dedicated to the research of the literary work, ruling activities and personalities of Peter II Petrović Njegoš (1813–1851), which were published in four issues of Njegoš's journal of Matica srpska (1/2010, 2/2014, 3/2018, 4/2020). The contributions are analyzed typologically classified into theological–philosophical, historical, literary–historical, comparative, historical–linguistic, cultural, linguistic–stylistic and textual essays. It has been shown that they are the presented essays opened methodologically diverse spaces research that helps us to Njegoš's age, work and personality we look at it from a contemporary perspective.

Др Горан М. Максимовић

Одсек за србистику

Филозофски факултет

Универзитет у Нишу

goran.maksimovic@filfak.ni.ac.rs